

Allergier och rökning

Nalle Lindholm

Slemhinneallergier i luftvägarna är utomordentligt vanliga i Sverige. Den multifaktoriella etiologin till asthma bronchiale och allergisk rhinit understryks. Patienter med dessa sjukdomar förvärrar sin grundsjukdom vid exposition för tobaksrök. Äkta tobaksallergi är ytterligt sällsynt. Primär lungcancer uppträdde mera sällan hos allergiker jämfört med den övriga populationen. Författaren konkluderar att man måste ta hänsyn till slemhinneallergikerna i samhället.

Lindholm är sektionschef vid en av de tre i Sverige förekommande specialenheterna för allergivård inom internmedicinens ram. Han har deltagit i vården av astmatiker och allergisjuka alltsedan 1957 och är ex-rökare.

Tobaksrökning och slemhinneallergier

Man har beräknat att ända upp till 15% av Sveriges befolkning kan förväntas ha en benägenhet för allergiska symptom från slemhinnan i näsan och broncherna. Vi kallar denna patientgrupp i fortsättning en för slemhinneallergiker. Symptomen kan yttra sig i form av asthma bronchiale eller ännu vanligare en allergisk rhinit. De vanligaste allergenen vid en allergisk snabbreaktion (Typ I reaktion) där allergenet inhaleras är pollen, damm, mögel och epitel från pälsbärande djur. Den bakomliggande immunologiska mekanismen är numera väl känd. Klart är också att de immunologiska reaktionerna kan förvärras av samtidiga andra faktorer, de sk terrängfaktorer. Några typiska sådana är infektioner, fysisk eller psykisk anspänning och hormonella faktorer.

Utöver den klassiska allergiska reaktionen har man länge diskuterat begreppet "hyperreaktivitet"

i bronchernas slemhinnor. Härmed avses en ospecifik känslighet som ger samma slutresultat, nämligen en ökad obstruktivitet i broncherna.

Det är allmänt accepterat att symptomen från dessa sjukdomar i princip kan undvikas så länge man kan fjärma sig från det allergen som utlöser den allergiska reaktionen. Samma sak gäller för exposition av andra irriterande ämnen. Detta innebär att samtliga tänkbara preventiva åtgärder skall genomföras som ett första led i en korrekt behandling av en slemhinneallergiker.

Det är här tobaksrökningen kommer in i bilden. Icke rökande slemhinneallergiker som exponeras för tobaksrök har betydligt fler och intensivare symptom i form av hosta, nysningar, ögonirritationer och allmän hyperreaktivitet i slemhinnorna jämfört med den grupp individer som vare sig röker eller är allergiker. Tobaksrökningen bidrar alltså till att symptomen förvärras hos slemhinneallergiker. Hur stor betydelse detta har jämfört med alla andra terrängfaktorer är oklart. Redan vetskapen om att slemhinnan reagerar negativt är dock tillräckligt för oss allergologer att aktivt ta avstånd från tobaksrökning.

Äkta tobaksallergi

Redan under 30-talet försökte man för första gången leda i bevis att en äkta tobaksallergi kunde föreligga. Härmed avses en immunologisk reaktion där allergenet utgörs av tobak eller substanser i tobaksröken som i sin tur utlöser den allergiska reaktionen

.....
Tobaksrökning bidrar till att symptomen förvärras hos slemhinneallergiker
.....

Frekvensen av primär lungcancer är lägre hos slemhinneallergiker

Slemhinneallergikerna kräver att man tar hänsyn till deras handikapp

i luftvägarnas slemhinnor. Några övertygande belägg för denna hypotes finns ännu ej. Man har isolerat det ämne i tobak som har kemiska förutsättningar att vara ett allergen (ett glukoprotein). Det är möjligt att 80-talet kommer ge oss ökade kunskaper om frekvensen av äkta tobaksallergier i en större population. Tillståndet är säkerligen mycket ovanligt. Vi har själva gått igenom de sista tre årens konsekutiva allergiutredningar i Göteborg (ca 6000) för att se hur många individer som uppvisar en hudreaktion mot vårt tobaksextrakt som ett uttryck för förekomst av specifika reaginer. Det visar sig att ca 1 % av patienterna är positiva i huden. Därifrån är steget långt till att konstatera en tobaksallergi, eftersom anamnesen hos dessa patienter ytterligt sällan överensstämmer med testresultaten.

Det finns inte heller några belägg i modern allergologisk litteratur om att en äkta tobaksallergi har ett samband med frekvensen hjärt- kärlsjukdomar, något som har hävdats sedan många år.

Tobaksrökning och Typ III-reaktioner i lungan

Ett astmatiskt tillstånd kan ha ett klart samband med exposition för vissa ämnen i arbetsmiljön. En allergisk alveolit med astmatiska symtom (Typ III-reaktion) är en sk "tröskdammlunga" men många andra exempel finns numera. Något överraskande har man hos denna patientgrupp kunnat visa att de är betydligt oftare rökare jämfört med en annan icke

rökande men exponerad population. Olika förklaringar har getts men dessa kräver ytterligare belysning.

Primär lungcancer hos slemhinneallergiker

För fullständighetens skull skall här redovisas att frekvensen av primär lungcancer är lägre hos slemhinneallergiker jämfört med befolkningen i övrigt. Man har spekulerat mycket över denna observation. En naturlig förklaring kan vara att allergiker röker mindre än resten av populationen, även om inga säkra belägg finns härför. Vissa indicier talar också för att immunologisk aktivitet av typ allergisk reaktion kan hämma tillväxten av cancer. Andra belägg finns emellertid för att tobaksrökningen i sig själv minskar den immunologiska aktiviteten. Förvirringen är ganska stor och klart är att ytterligare forskning krävs.

Några enkla åtgärder

Man kan utan vidare konstatera att slemhinneallergikerna är en mycket stor grupp i dagens samhälle. De kräver också att man tar hänsyn till deras handikapp. Det är ett rimligt krav att minska risken för exposition av tobaksrök genom att förbjuda rökning i offentliga lokaler. Det är säkerligen också värt att satsa på en betydligt intensifierad information, riktad direkt till dessa patienter.